

Departamenti i Mbiqyrjes së Tregut të Sigurimeve

Departamenti i Mbiqyrjes së Tregut të Kapitaleve

**Analizë mbi përdorimin e monedhës kombëtare në tregjet
financiare, nën mbikëqyrjen e Autoritetit të Mbiqyrjes
Financiare**

Korrik 2019

Përmbajtja

Përmbajtja.....	2
I. Hyrje.....	3
II. Përdorimi i monedhave të huaja sipas tregjeve	4
A. Tregu i sigurimeve	4
1. Informacion mbi primet bruto	4
2. Informacion mbi depozitat bankare të shoqërive të sigurimit	6
B. Tregu i Kapitaleve	11
1. Tregu me pakicë	11
2. Bursa Shqiptare e Titujve	12
3. Obligacionet me ofertë private	13
C. Tregu i Fondeve të Investimit dhe të Pensioneve.....	15
III. Përfundime	177

I. Hyrje

Ministria e Financave dhe Ekonomise, Autoriteti i Mbikëqyrjes Financiare dhe Banka e Shqipërisë nënshkruan një Memorandum Bashkëpunimi “Për zgjerimin e përdorimit të monedhës kombëtare në sistemin financiar dhe në ekonominë shqiptare” në muajin prill të vitit 2017, ku angazhohen të ndërmarrin veprime për të ulur nivelin e përdorimit të monedhave të huaja në ekonomi sipas sektorëve të cilët mbikëqyrin, monitorojnë apo operojnë në aktivitetin e tyre.

Duke qene se në vendin tonë është krijuar një traditë e përdorimit të gjerë të monedhave të huaja (valutat), kryesisht te Euros dhe dollarit amerikan, masat që duhet të ndërmerren për minimizimin e përdorimit të monedhave të huaja duhet të jenë të kujdesshme dhe të argumentuara, për të qenë efektive.

Autoriteti i Mbikëqyrjes Financiare (me tej, Autoriteti) lidhur me përdorimin e monedhave të huaja në tregjet që mbikëqyr, është duke punuar me operatorët dhe investitorët për masat që duhet të ndërmerren për të minimizuar përdorimin e monedhave të huaja në tregjet financiare nën mbikëqyrje. Lidhur me veprimtarinë në valutë, në këtë raport janë përfshirë:

Informacion për tregun e sigurimeve sipas produkteve dhe investimeve nga shoqëritë, informacion për fondet e investimeve dhe të pensioneve vullnetare private. Disa nga produktet financiare të këtyre institucioneve, operojnë në valutë për arsye objektive.

Të tillë janë, për shembull disa produkte të sigurimit të detyrueshëm motorik, si polica kufitare dhe kartoni jeshil. Produkti i Kartonit Jeshil është produkt ndërkombëtar sigurimi, i cili lëshohet në monedhën Euro, pasi edhe detyrimet që i lindin shoqërisë së sigurimit jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë për pagesë dëmshpërblimi nga ky sigurim janë në Euro. Polica kufitare lëshohet në pikat e kalimit kufitar gjatë hyrjes së automjeteve me targa të huaja në territorin e Republikës së Shqipërisë dhe pagesa e primit të polices në monedhën vendase do të vështirësonte procesin e pajisjes së konsumatorit me këtë policë sigurimi. Po kështu, disa nga produktet kryesore të aktivitetit të sigurimit, si sigurimi i pronës me përfitues bankat tregtare ose sigurimi i Jetës së debitorit, janë të lidhura ngushtësisht me monedhën e kredisë. Monedha në të cilën disbursohet kredia dikton dhe monedhën e lëshimit të policës, për shkak të nevojës për të rikuperuar në të njëjtën monedhë vlerën e detyrimit, në rastin e ndodhjes së ngjarjes së sigurimit.

Tek fondet e investimit, në disa prej tyre, natyra e profilit të veprimtarisë kërkon investimin e tyre në aksione apo tituj të tregjeve ndërkombëtare, pra realizohet në valutë. Gjatë 6-mujorit të parë të vitit 2019 vihet re një rënie e aseteve neto të fondeve të investimit në monedhë të huaj.

II. Përdorimi i monedhave të huaja sipas tregjeve

A. Tregu i sigurimeve

1. Informacion mbi primet e shkruara bruto

Referuar të dhënave për 30.06.2019, primet e shkruara bruto¹ rezultojnë për të gjithë aktivitetin e tregut të sigurimeve Jo-Jetë dhe Jetë në rreth 8.1 miliardë lekë. Rreth 32% e tyre është realizuar në monedhën Euro.

Në mënyrë të detajuar, vihet re se përveç produkteve të kartonit jeshil dhe sigurimit kufitar ka edhe disa nga produktet vullnetare që rezultojnë me të ardhura pothuajse 100% të realizuara në Euro, siç janë produktet e sigurimit të detyrueshëm të Kartonit Jeshil dhe Kufitare, dhe ato vullnetare të sigurimit të shëndetit dhe jetës në udhëtim, si dhe sigurimit të jetës së studentëve. Gjithashtu, produktet që shfaqin një vlerë të primeve të shkruara në përqindje të lartë në Euro janë edhe produktet e Kaskos, sigurimet e aksidenteve dhe shëndetit, ato inxhinierike si sigurimi i të gjitha risqeve në ndërtim (CAR)² në aktivitetin e Jo-Jetës dhe jets me kursim dhe Flexi plan³ për atë të Jetës. Ndërkohë, produktet si sigurimi i mallit në transport apo sigurimet inxhinierike paraqesin një nivel të lartë Euroizimi për shkak të interesit të siguruar nga këto kontrata, interes i cili vlerësohet kryesisht në Euro në rastet e import-eksporteve, dhe sigurimeve inxhinierike që përfshijnë vepra madhore të infrastrukturës, përfshirë ato me shoqëri ndërkombëtare.

Referuar grafikut 1, në 30.06.2019 pesha e primeve të shkruara në Euro kundrejt totalit për aktivitetin e Sigurimit Jo-Jetë nuk ka shfaqur ndryshim në krahasim me fundin e vitit 2018, duke qendruar po në nivelin 31%.

Edhe pse brenda strukturës së klasave të sigurimit ka patur disa ndryshime, nuk ka efekt në peshën totale të primeve të shkruara në Euro kundrejt totalit për aktivitetin e Sigurimit Jo-Jetë.

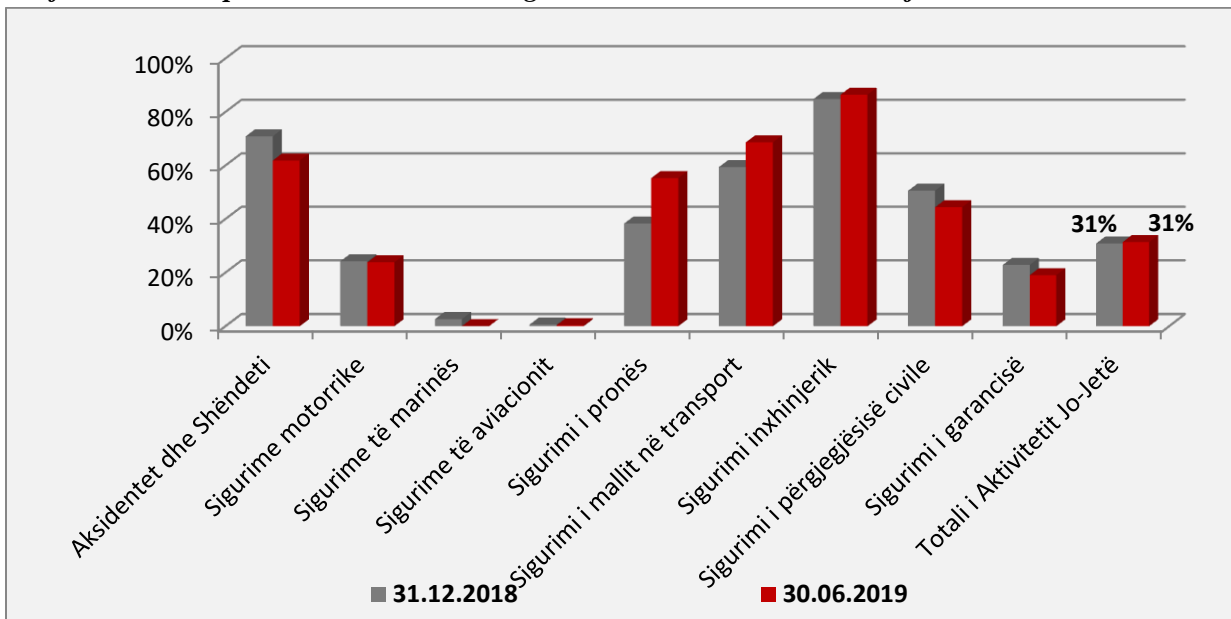
Siç vërehet në grafikun e mëposhtëm, sigurimi i pronës është klasa e sigurimit që ka shfaqur një rritje të konsiderueshme të peshës së primeve të shkruara në Euro kundrejt totalit të primeve të shkruara, nga 38% në 31.12.2018, në 55% në 30.06.2019, ndjekur nga sigurimi i mallrave në transport, që është rritur nga 59% në 31.12.2018, në 69% në 30.06.2019. Ndërkohë, këto rritje të peshave të klasave të sipërpërmenduar janë neutralizuar nga rënia e peshës primeve të shkruara bruto në Euro kundrejt totalit të primeve të shkruara për klasën e sigurimit të aksidenteve dhe shëndetit, nga 71% në 31.12.2018, në 62% në 30.06.2019, ndjekur nga klasa e sigurimit të përgjegjësisë civile që ka rënë nga 51% në 31.12.2018, në 44% në 30.06.2019 dhe pasuar nga klasa e sigurimit të garancisë që ka rënë nga 23% në 31.12.2018, në 19% në 30.06.2019.

¹ Primet e shkruara bruto janë të ardhura për shoqëritë e sigurimit. Si të tilla, këto dy terma përdoren në këtë material si zëvendësues të njeri-tjetrit.

² Policë sigurimi që ofron mbulimin në sigurim nga të gjitha rreziqet për fazën e ndërtimit të objekteve dhe gjithashtu edhe për një afat garancie pas përfundimit të punimeve.

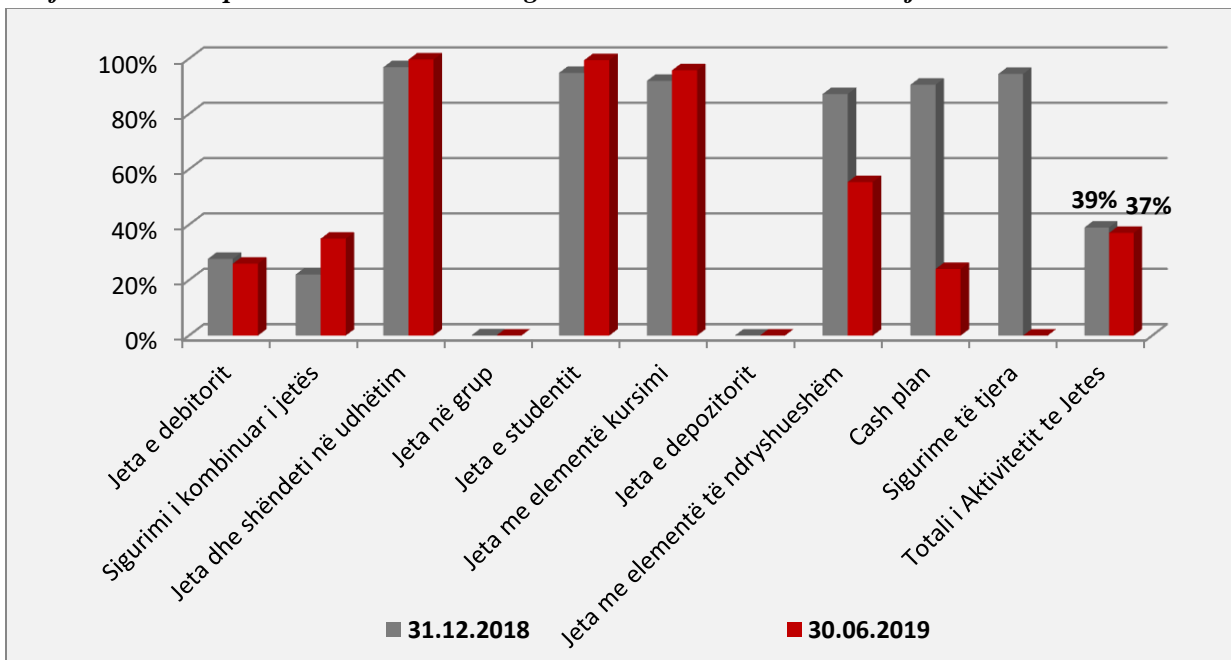
³ Me anë të produktit Flexi plan, përfitimet janë në rast të humbjes së jetës si pasojë e aksidentit, humbjes së jetës nga faktorë natyrore; paaftësisë së përhershme të plotë; paaftësisë së përhershme të pjesshme, etj.

Grafik 1: Pesha e primeve të aktivitetit të sigurimit Jo-Jetë në EUR kundrejt totalit

Referuar grafikut të mëposhtëm, pesha e primeve të shkruara në Euro kundrejt primeve të shkruara bruto në total për aktivitetin e Jetës ka shënuar një rënie modeste me 2% duke arritur në 37%, nga 39% që ka qenë në 31.12.2018. Ndërkohë që vërehen rritje modeste të peshës së primeve të shkruara në Euro për klasën e jetës dhe shëndetit në udhëtim, jetës së studentit, si dhe jetës me elementë kursimi, rëniet më të theksuara i shënojnë klasa e sigurimit të “cash plan” dhe klasa e jetës me elementë të ndryshueshëm, të cilat shënojnë rënie të peshave të primeve të shkruar në Euro, përkatësisht nga: 91% dhe 87% në 31.12.2018, në 24% dhe 55% në 30.06.2019.

Grafik 2: Pesha e primeve të aktivitetit të sigurimit të Jetës në EUR kundrejt totalit

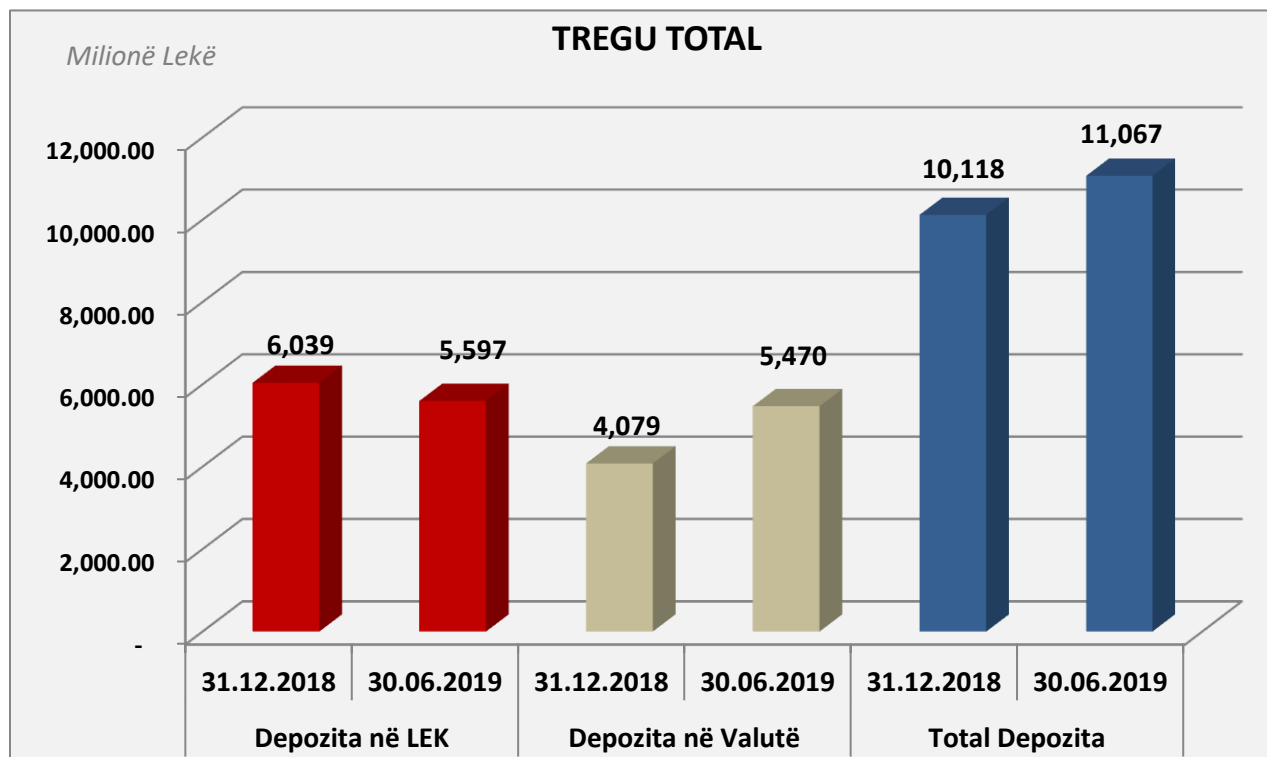
2. Informacion mbi depozitat bankare të shoqërive të sigurimit

Depozitat e shoqërive të sigurimit për periudhën 30.06.2019, të investuara në monedhat Lek dhe valutë të huaj, rezultojnë në vlerë totale rreth 11 miliardë Lekë.

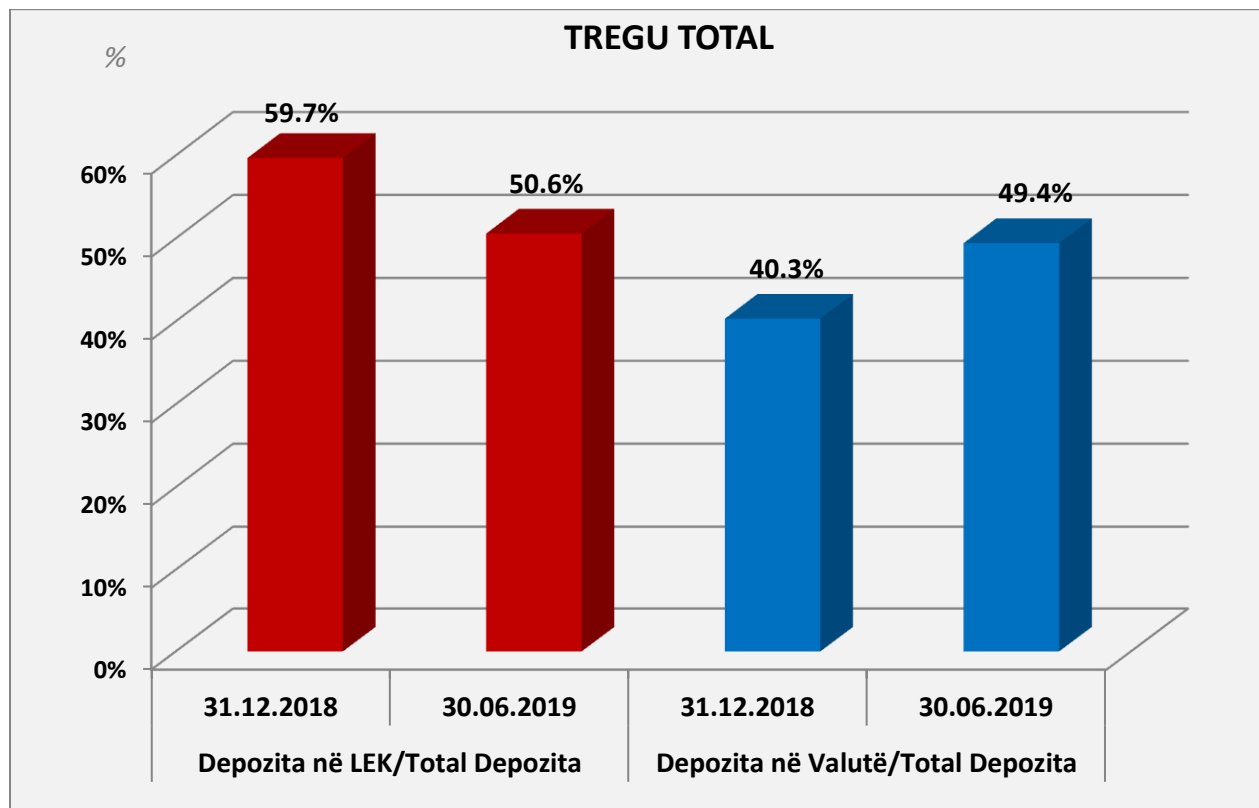
Nga këto depozita në monedhën vendase LEK janë investuar rreth 5.60 miliardë Lekë, ose rreth 51% të totalit të depozitave, ndërsa ato në valutë rezultojnë të jenë rreth 5.50 miliardë Lekë, ose rreth 49 % të vlerës totale të depozitave.

Në depozitat në valutë të huaj, peshën kryesore e zënë depozitat e investuara në Euro, të cilat zënë rreth 82 % të depozitave totale në valutë dhe 39 % të depozitave totale. Pjesa tjetër e depozitave janë të investuara në USD. Kundrejt fundit të vitit 2018, depozitat në valutë shënojnë një rritje në vlerë dhe në peshë ndaj totalit të depozitave të shoqërive të sigurimit.

Grafik 3: Vlera e depozitave në Lek dhe valutë për tregun e sigurimeve në total

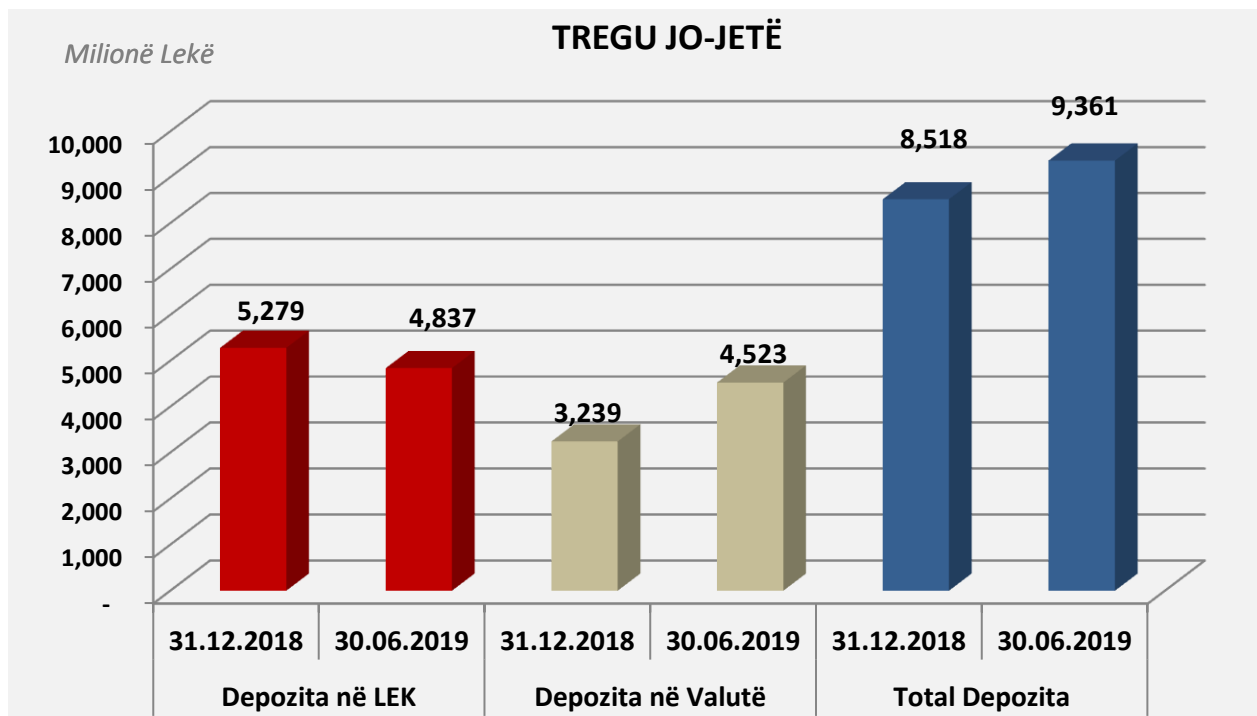
Grafik 4: Pesha e depozitave në Lek dhe në valutë kundrejt totalit të depozitave

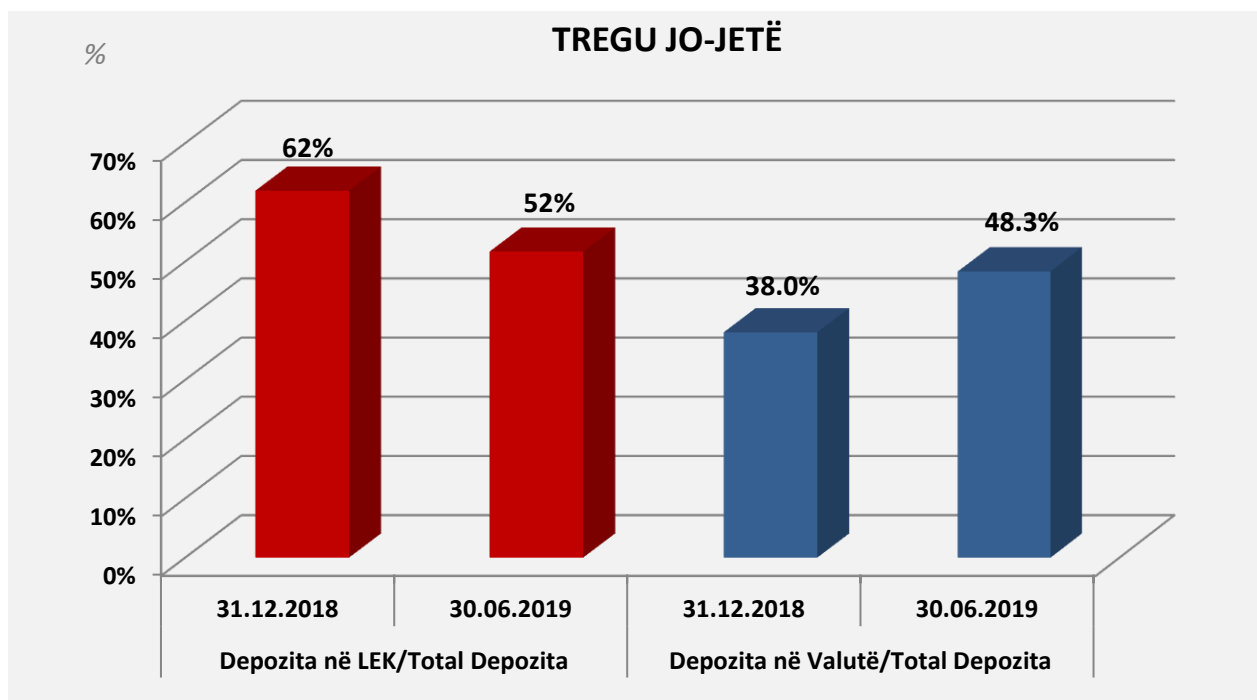
a) Tregu i sigurimeve jo-jetë

Përsa i përket tregut të sigurimit jo-jetë, për periudhën 30.06.2019, rreth 4.84 miliardë Lekë janë investuar në depozita në Lekë, ose rreth 52% kundrejt totalit të depozitave, ndërsa rreth 4.52 miliardë Lekë janë investuar në depozita në valutë, ose rreth 48% kundrejt totalit të depozitave. Në depozitat në valutë të huaj, peshën kryesore e zënë depozitat e investuara në Euro, të cilat kapin vlerën rreth 30 milionë Euro, ose kundravlerën rreth 3.7 miliardë Lekë dhe zënë rreth 82 % të depozitave totale në valutë dhe 39% të depozitave totale. Pjesa tjetër e depozitave janë të investuara në USD. Kundrejt fundit të vitit 2018, depozitat në valutë kanë shënuar rritje ndaj totalit të depozitave, dhe pesha e Euro-s në depozitat në valutë është rritur lehtë. Ndërsa, pesha e depozitave në Euro ndaj totalit të depozitave është rritur me 10%, kjo jo vetëm për arsye të shtimit të depozitave në Euro, por edhe si pasojë e pakësimit të depozitave në Lekë.

Grafik 5: Vlera e depozitave në Lek dhe valutë për tregun e sigurimeve jo-jetë

Grafik 6: Pesha e depozitave në Lek dhe në valutë kundrejt totalit të depozitave

b) Tregu i sigurimeve të jetës

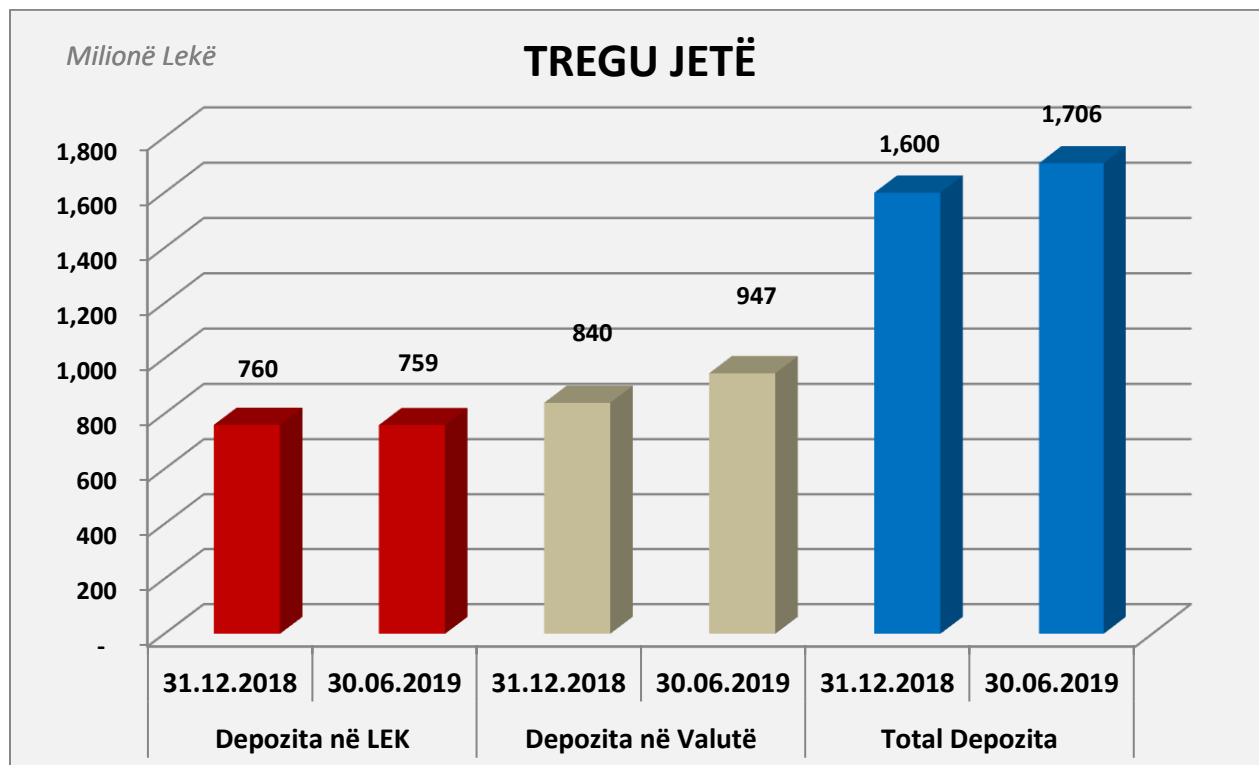
Përsa i përket tregut të sigurimit të jetës, rreth 760 milionë Lekë janë investuar në depozita në Lekë, ose rreth 45% kundrejt totalit të depozitave, ndërsa rreth 947 milionë Lekë janë investuar në depozita në valutë, ose rreth 55% kundrejt totalit të depozitave.

Në depozitat në valutë të huaj, peshën kryesore e zënë depozitat e investuara në Euro, të cilat arrijnë vlerën rreth 7 milionë Euro, ose kundravlerën rreth 858 milionë Lekë dhe zënë rreth 90% të depozitave totale në valutë dhe 50% të depozitave totale. Pjesa tjetër e depozitave janë të investuara në USD. Edhe në këtë treg, depozitat në valutë në raport me depozitat totale, kanë shënuar rritje në krahasim me fundin e vitit 2018. Përqëndrimi i përdorimit të euros tek depozitat në valutë në këtë treg, është në nivele më të larta se tregjet e tjera.

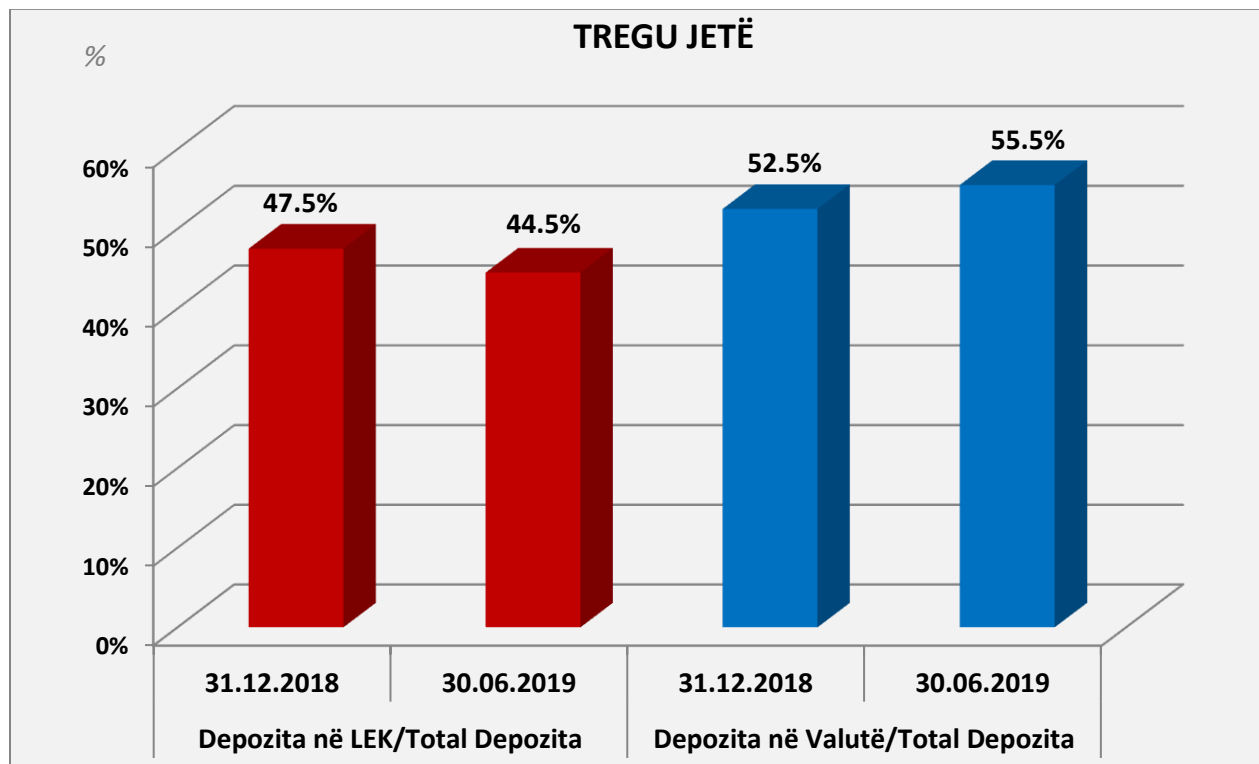
Në grafikut 5, 7 dhe 9, paraqiten depozitat në tregun e sigurimeve, në nivel tregu dhe të ndara sipas tregjeve jo-jetë dhe jetë për periudhat 31.12.2018 dhe 30.06.2019.

Në grafikun 6,8 dhe 10, paraqiten peshat e depozitave në valutë në tregun e sigurimeve, në nivel tregu dhe të ndara sipas tregjeve jo-jetë dhe jetë për periudhat 31.12.2018 dhe 30.06.2019.

Grafik 7: Vlera e depozitave në Lek dhe valutë për tregun e sigurimeve të jetës

Grafik 8: Pesha e depozitave në Lek dhe në valutë kundrejt totalit të depozitave

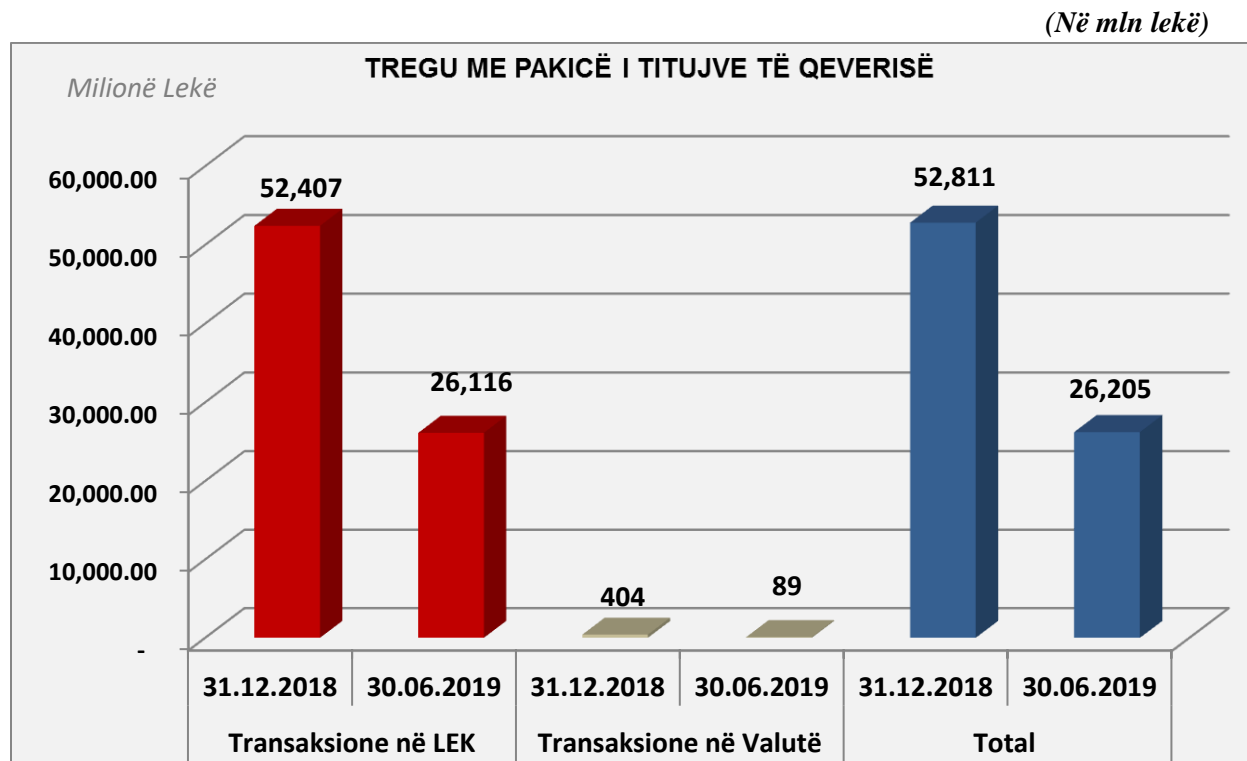
B. Tregu i Kapitaleve

Tregu Shqiptar i Kapitaleve, i mbizotëruar nga titujt e borxhit të qeverisë që janë kryesisht në lekë, karakterizohet nga një shkallë tepër e ulët e euroizimit. Pjesëmarrësit kryesorë në këtë treg përdorin kryesisht monedhën vendase. Megjithatë ka edhe emëtues privatë të titujve që kanë kryer emëtime në valutë. Autoriteti monitoron këtë treg, për të vlerësuar ecurinë e treguesve dhe nevojën për masa specifike.

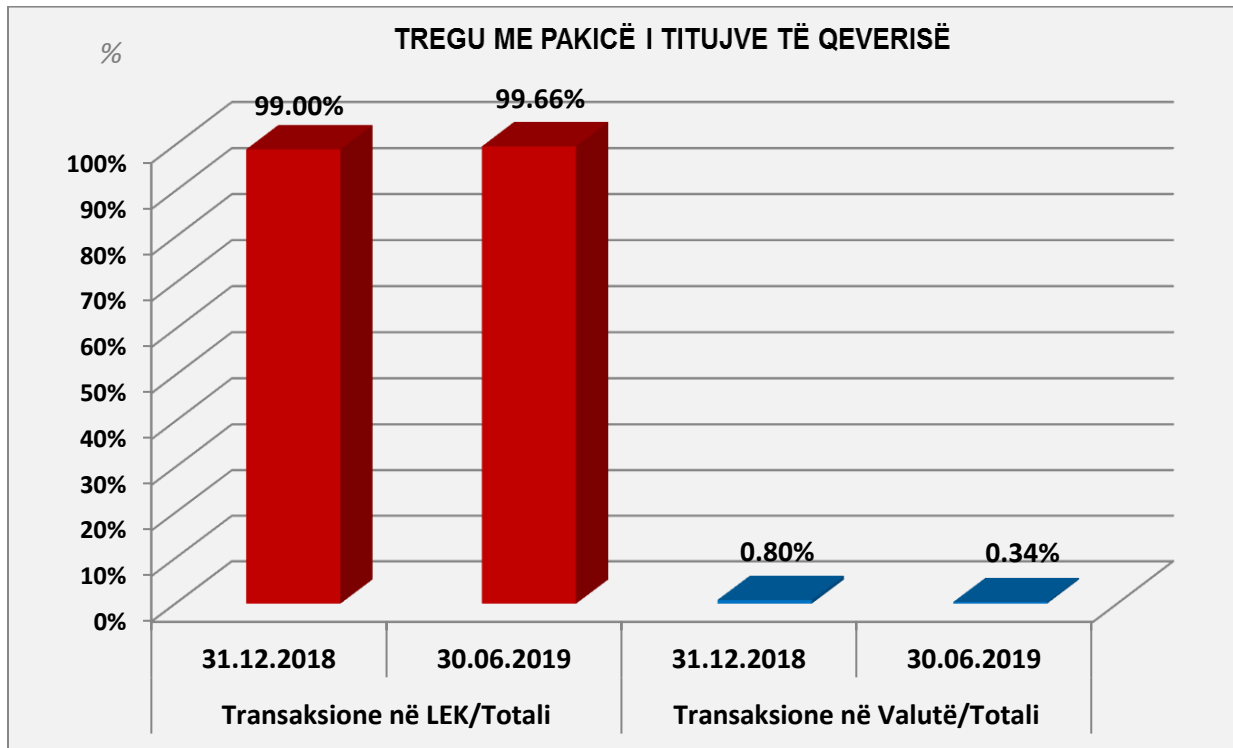
1. Tregu me pakicë

Të dhënat e tregut me pakicë përfshijnë tregtimin e titujve të borxhit të qeverisë mes bankave të licencuara dhe investitorëve individuale apo personave juridike, në lekë dhe monedhën Euro. Tregu me pakicë dominohet nga blerjet e bankave në tregun primar për llogari të investitorëve. Ashtu si shihet dhe në grafikun e mëposhtëm, për 6-mujorin e parë të vitit 2019, vlera e transaksioneve në euro është e ulët. Kjo për faktin se gjatë kësaj periudhe nuk ka patur emetime të titujve të Qeverisë Shqiptare në euro. Vlera prej 88.95 milion lekë, i takon transaksioneve në tregun sekondar të obligacioneve 2-vjecare në euro të emetuara në vitet e mëparshme, përfshirë edhe shumën e shlyerjes në maturim, si pjesë e transaksioneve të tregut me pakicë.

Grafik 9: Tregu me Pakicë i titujve të Qeverisë

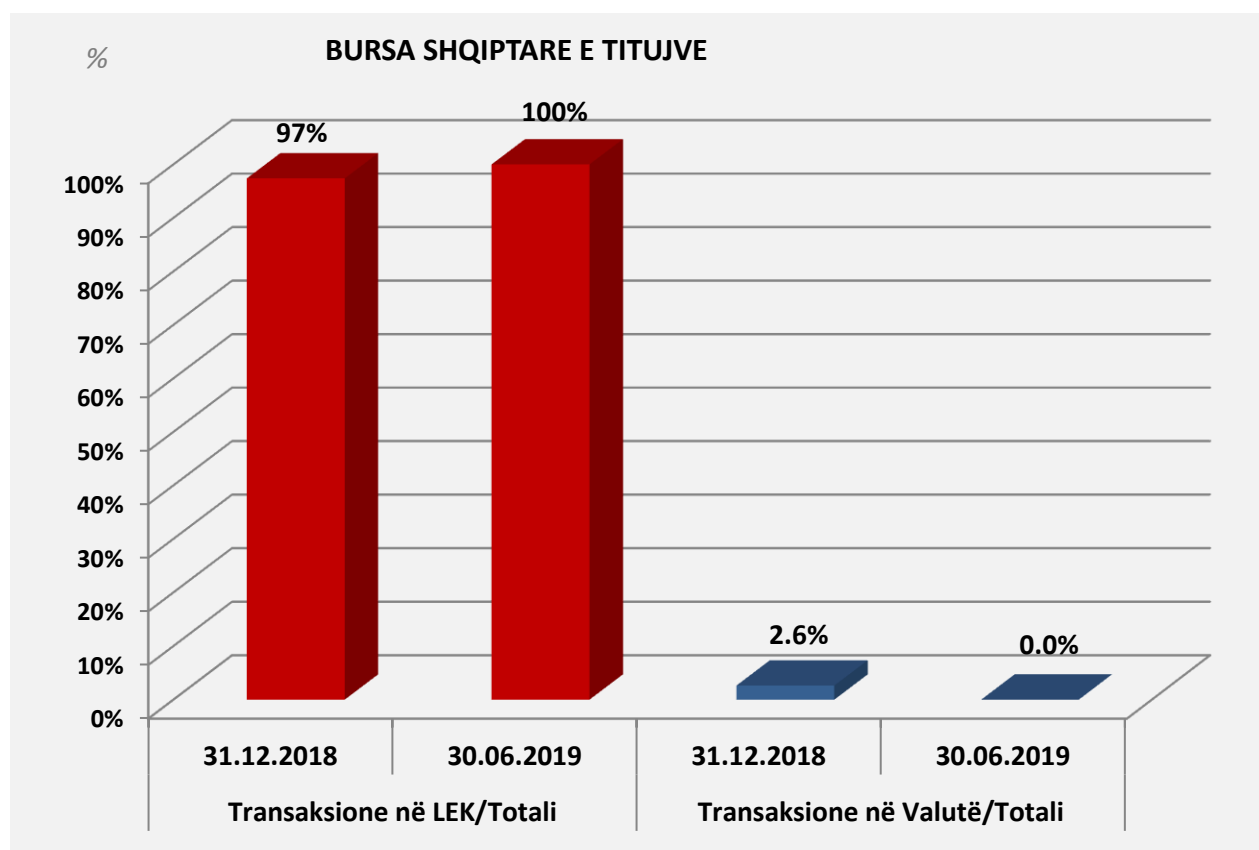
Grafik 10: Tregu me Pakicë i titujve të Qeverisë në %

2. Bursa Shqiptare e Titujve

Bursa Shqiptare e Titujve (ALSE), e cila filloi aktivitetin në 22 shkurt 2018, ka realizuar në 6-mujorin e parë të vitit 2019 transaksione vetëm në titujt e Qeverisë. Të gjitha transaksionet e realizuara në bursë kanë qenë në tituj të nominuar në lekë, në ndryshim nga transaksionet e vitit 2018, ku një përqindje e vogël ka qenë në valutë të huaj.

Grafik 11: Pesha e transaksioneve në Lek dhe në valutë kundrejt totalit të transaksioneve në Bursën Shqiptare të Titujve

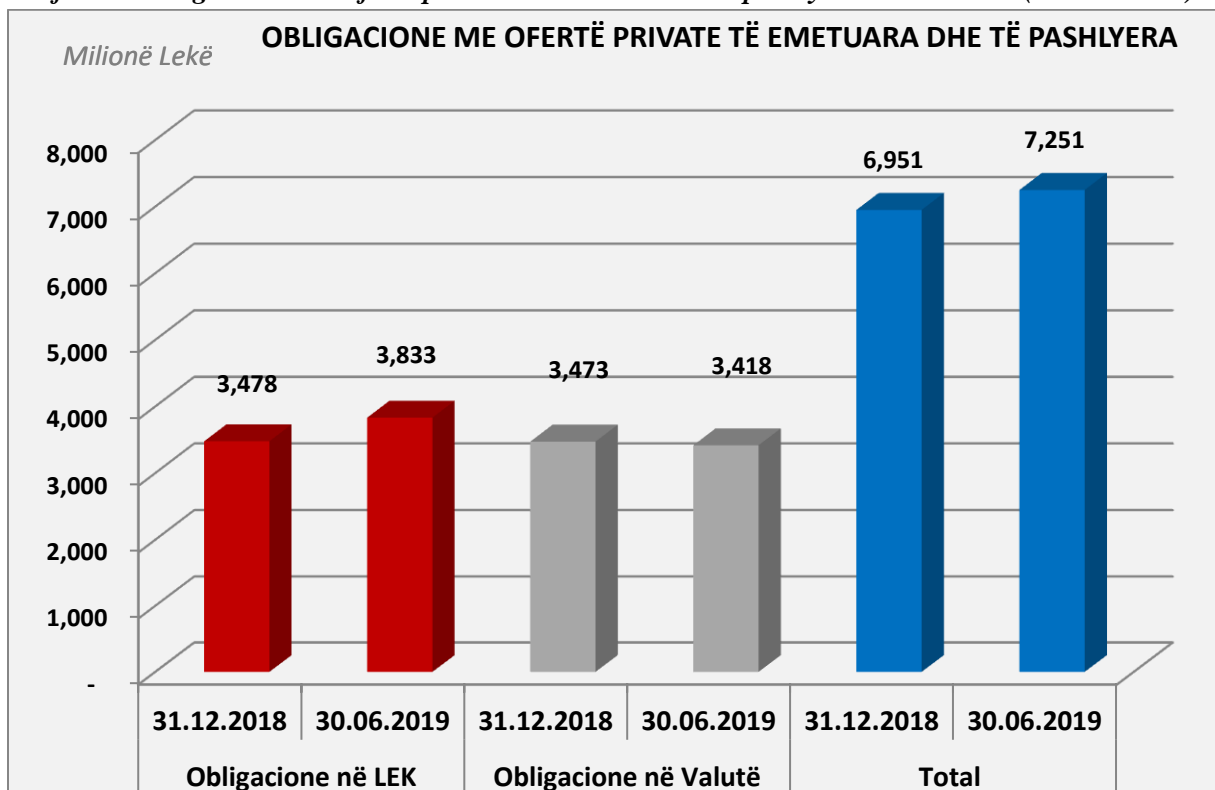
3. Obligacionet me ofertë private

Tregu i kapitaleve iu ofron shoqërive aksionare mundësi për sigurimin e fondeve të financimit për biznesin e tyre. Duke filluar nga dhjetori 2011, emetimi i obligacioneve nëpërmjet ofertave private ka qënë një burim financimi për banka, institucione financiare dhe shoqëri tregtare. Obligacionet janë emëtuar në monedhën vendase dhe në valutë të huaj (EUR dhe USD). Otali i Shuma e pashlyer e obligacioneve të emëtuar nëpërmjet ofertave private në fund të 6-mujorit të parë të vitit 2019 është: 7.25 miliardë lekë, nga të cilat 38.71 % janë në euro (ekuivalenti në lekë 2.81 miliardë) dhe 8.43 % në USD (ekuivalenti në lekë 611 milionë).

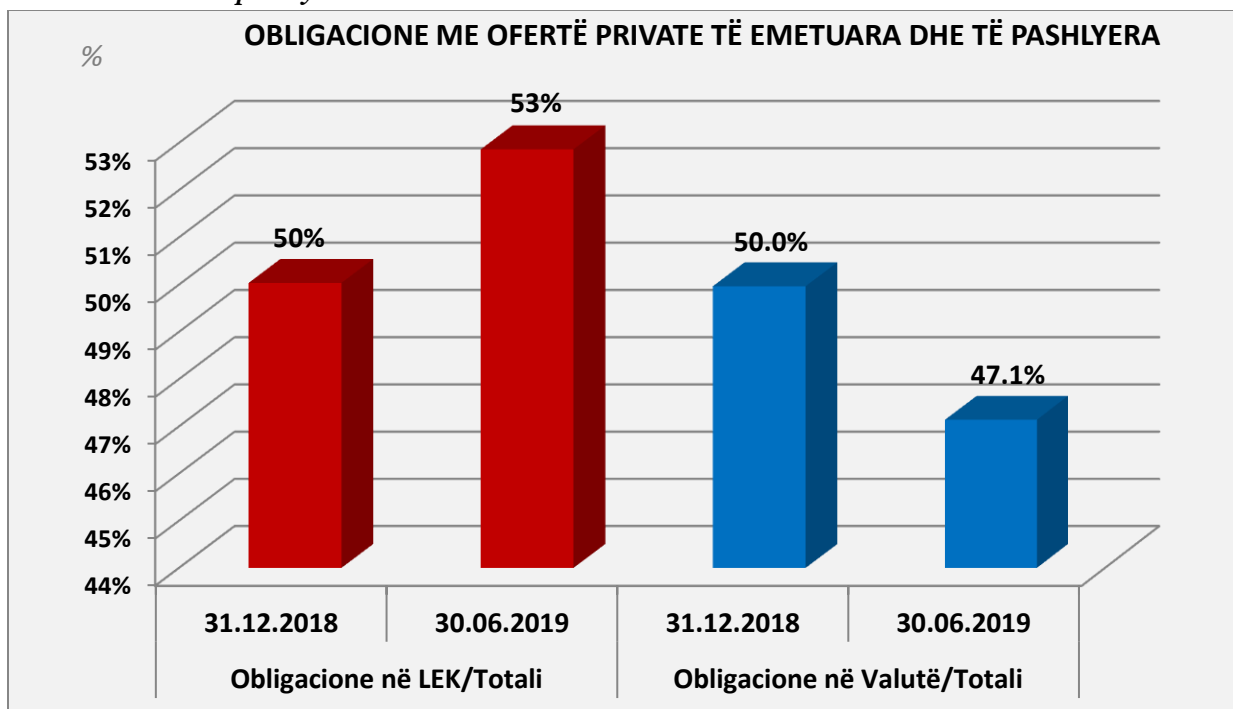
Gjatë 6-mujorit të parë të vitit 2019 vihet re një ulje e lehtë e obligacioneve me ofertë private të emetuara në valutë.

Grafik 12: Obligacionet me ofertë private të emetuara dhe të pashlyera

(Në mln. lekë)

Grafik 13: Pesha e obligacioneve në Lek dhe në valutë kundrejt totalit të obligacioneve me ofertë private të emetuara dhe të pashlyera

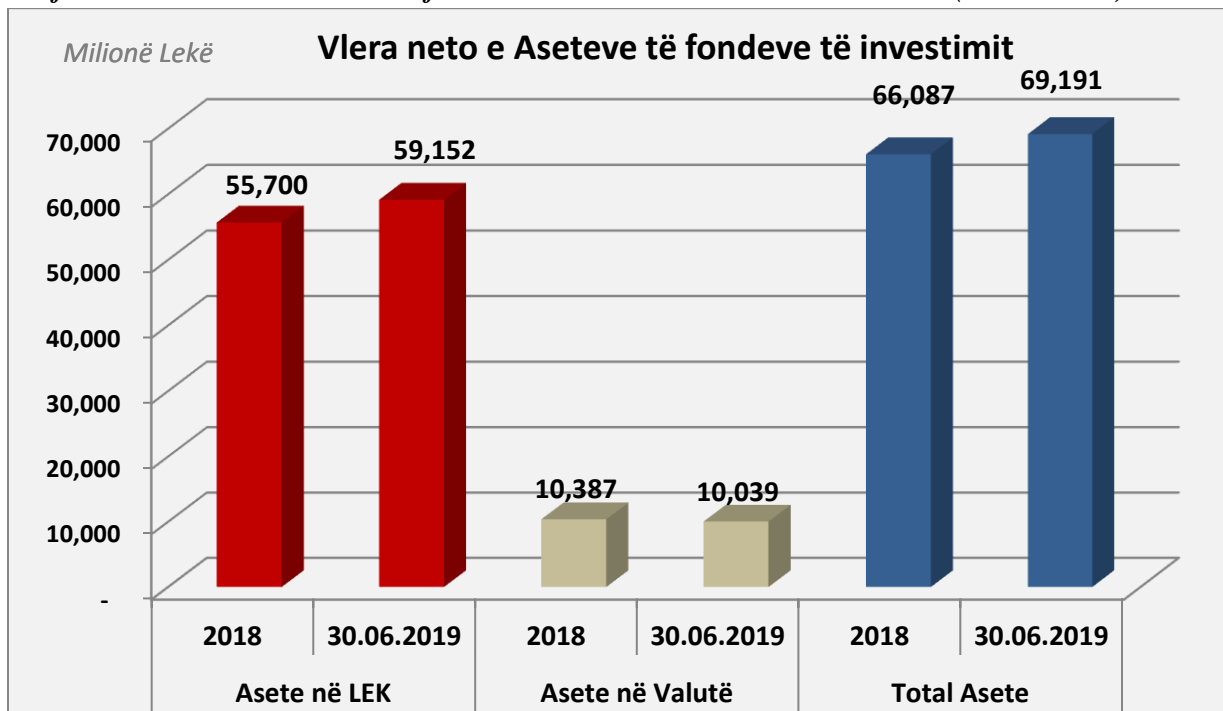
C. Tregu i Fondeve të Investimit dhe të Pensioneve

Në 30.06.2019, në tregun e fondeve të investimit operojnë pesë fonde, nga të cilët tre fonde investimi (një i licencuar në korrik 2018) kryejnë veprimtarinë në monedhën vendase lekë, një fond në monedhën Euro, ndërsa fondi tjetër investon kryesisht në monedhën Euro por edhe në monedha të tjera.

Fondi Raiffeisen Invest Euro, kryen të gjithë aktivitetin e tij në monedhën Euro duke nisur që nga mbledhja e kontributeve të anëtarëve, investimet e aseteve të fondit, tarifa e administrimit si dhe shlyerjet ndaj investitorëve. Asetet e këtij fondi janë rreth 81 mln Euro dhe zënë rreth 14.37% të totalit të aseteve të tregut. Edhe detyrimet e këtij fondi, të cilat përfaqësojnë detyrimin ndaj shoqërisë administruese për tarifën e administrimit dhe detyrime për pagesat ndaj kuota mbajtësit, mbahen përsëri në monedhën Euro dhe zënë rreth 5.96% të detyrimeve të tregut. Tre fondet e tjera të investimit të cilat operojnë në monedhën lekë nuk kanë investime në monedhën Euro dhe të gjithë asetet dhe detyrimet mbahen në monedhën vendase lekë. Ndërkohë që fondi i investimit WVP Top Invest ka investuar rreth 47.17% të aseteve neto të tij në monedhën Euro ndërkohë që investimet e fondit në monedhë të huaj përbëjnë rreth 98.98% të aseteve neto. Asetet e këtij fondi zenë një peshë të parëndësishme ndaj totalit të aseteve neto të tregut.

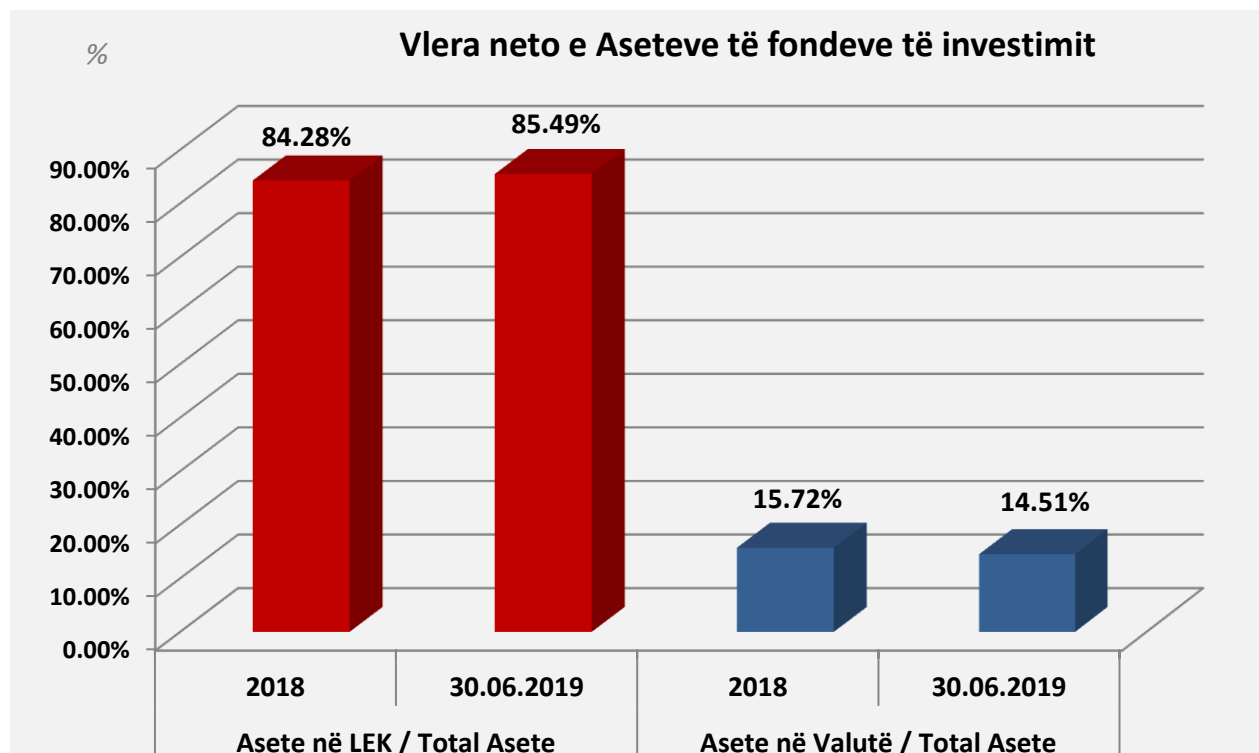
Gjatë 6 mujorit të parë 2019 asetet neto të fondeve në euro kanë pësuar rënie në krahasim me fundvitin 2018. Rënia e aseteve neto në euro e shprehur në lekë për 6 mujorin e parë 2019 krahasuar me vitin 2018 ishte 348 milion lekë. Paraqitja grafike është si në vijim.

Grafik 14: Vlera Neto e Aseteve të fondeve të investimit (Në mln. lekë)

Grafik 15: Vlera Neto e Aseteve të fondeve të investimit

(Në %)

Sa i përket fondeve të pensioneve vullnetare, ato e kryejnë tërësisht aktivitetin e tyre në lekë.

III. Përfundime

Pesha e vlerës së aseteve që administrohen prej subjekteve të mbikëqyrura nga Autoriteti është relativisht e ulët. Gjithashtu, bazuar në të dhënat e mësipërme, niveli aktual i përdorimit të valutës (Euro-s) në tregjet e mbikëqyrura nga AMF është në nivele përgjithësisht të ulëta dhe i diktuar nga profili i veprimtarisë së institucioneve të mbikëqyrura.

Si rezultat, në segmente të caktuara të këtyre tregjeve, nevojat për masa që ulin euroizimin dhe forcojnë përdorimin e monedhës kombëtare, mund të jenë të pranishme. Autoriteti do të monitorojë zhvillimet në këto tregje dhe më konkretisht do të fokusohet në drejtim të :

- a) **Ndërgjegjësimin të emetuesve private të titujve për** rreziqet që shoqërojnë huamarrjen në valutë në një kohë që të ardhurat kryesore të veprimtarisë janë në monedhën lek.
- b) **Rritjen e transparencës për produktet që iu ofrohen investitorëve, vecanërisht në drejtim të evidentimit dhe kuptimit sa më të qartë të rrezikut (të drejtpërdrejtë ose të tërthortë) të kursit të këmbimit.** Autoriteti gjykon që fenomeni i euroizimit në sistemin financiar reflekton shkallën e përdorimit të valutave në veprimet e agjentëve ekonomikë, dhe vlerëson nevojën për adresimin e kesaj kesaj çështje, në drejtim të rritjes së transparencës ndaj investitorëve.